

BİR HİPERGERÇEKLİK YENİDEN ÜRETİM SÜRECİ OLARAK MEDYADAKİ ŞİDDET SUNUMUNUN, ŞİDDETİN TOPLUMSAL PRATİĞİNİ NORMALLEŞTİRMESİ

Canver ÇELİK*

Öz

Medyada şiddet sunumu üzerine yürütülen tartışmalar, 20.yüzyılın ilk ve ikinci yarısında yapılan birtakım medya etki araştırmalarının bulguları üzerinden uzunca bir dönem sürdürülmüştür. Konuya ilişkin felsefi eksenli kavramsal değerlendirmeler neredeyse hiç yapılmamış ya da oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır. Özellikle kavramsal düzeyde yürütülen tartışmalar da, başlı başına şiddetin eleştirisi üzerine gerçekleştirilen kritiklerden oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, medyadaki şiddet sunumunu Jean Baudrillard'ın geliştirdiği kuramsal şiddet kavramları; “simülasyon ve hipergerçeklik” bağlamında felsefi bir tartışmaya da ışık tutacak şekilde irdelemektir. Öte yandan, medyadaki şiddet sunumuna yönelik getirilen eleştirilerin ontolojik bağlamı yani özsel gerçekliği de sorgulama konusu yapılmaktadır. Sonuç olarak medya, şiddet kavramıyla iktisadi pazardaki değeri ölçüsünde ilgilenmektedir. Pazarın hipergerçekliği dünyasında, sembolik seçkinler diye tanımlanan toplumun ileri gelenleri ve kanaat önderlerinin, teori ve praxis dolayımında bir üst aklın değil yeknesaklığın timsali olarak şiddetin sembolik bakımdan yeniden üretiminin birer aktörü oldukları söylenebilir. Dolayısıyla kültürel seçkinlerin toplumun geniş kesimleriyle aynı kolektif pragmatizmi taşıdığını ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kavramlar: Şiddet, medya, medya etki araştırmaları, hipergerçeklik, simülasyon

The NORMALISATION OF THE SOCIAL PRACTISE OF VIOLENCE OF THE PRESENTATIN OF VIOLENCE IN THE MEDIA, AS A HYPERREALITY REPRODUCTION PROCESS

Abstract

The discussions that are being executed on the sociological projection of the presentation of violence in media, has been maintained for a long period on the findings of several mediaeffects research that were performed in the first and second half of the 20th century. The philosophical oriented considerations related with the subject are remained almost undone or remained in a fairly limited level. Also the discussions that are being carried out especially in a conceptual level, consists of critiques that are carried out upon the critiques of the violence within itself. The purpose of this study is to scrutinize the presentation of violence in the media, in a manner to shed light also to a philosophical discussion, within the context of the conceptual violence concepts; “simulation and hyperreality” that are developed by Jean Baudrillard. On the other hand, also the ontological context of the criticisms that were carried out, intended for the presentation of the violence in the media, namely the essential reality are being in progress with the issue of questioning. As a result, media is interested with the concept of violence within the extent of its value in the market. In the hyperreality world of the market, it can be said that the violence is the actor of reproduction in a symbolic manner as an exemplar of the prominent figures of the community and the opinion leaders who are described as the symbolic elites, in the mediation of theory and praxis of not a

*Araş. Gör. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü, canvercelik@gmail.com

superior mind but as an exemplar of monotony. Therefore, it is possible to express that the cultural elites carry the same collective pragmatism with large sections of the society.

Keywords: Violence, media, media effects research, hyperreality, simulation.

1-Giriş

Medyada şiddetin işlenişi ve sunumunun bireysel ve toplumsal anlamda şiddetin yeniden üretimi olarak ifadesi mi yoksa nedeni mi olduğu üzerine yapılan irdelemeler, paradoksal bir tartışmaya yol açmaktadır. Konu, algılanan biçimiyle tarihsel bir eleştiriye pencere açmaktadır. Özellikle 1970'lerden bu yana konuya hem hükümetler hem de medya kuruluşları tarafından gösterilen ilginin, belli bir noktada ortaya atılan ereksel bir varsayımın (örneğin şiddet davranışının medya kanalıyla yetiştirildiği varsayımını temel alan yetiştirme kuramı¹) kanıtlanmasına dönük olarak gerçekleştirilen çalışmalardan oluştuğunu söylemek mümkündür. Buna bağlı olarak, medyada şiddet söylemi üzerine yapılan felsefi incelemelerin yetersizliğinden de söz edilmektedir. Bu çerçevede tarihsel olarak medyadaki şiddet sunumu sorununa ana akım (mainstream) yaklaşım, etki (bilhassa medya sunumundaki fiziksel şiddet ele alınmakta) düzeyi ile sınırlandırılmakta ve dolayısıyla gündelik hayatta yaşanmakta olan şiddetin yeniden üretimine karşı bir “*defacto tepkisizliği*” beraberinde getirmektedir.

James. D. Halloran'ın (1983:62) da ifade ettiği üzere, medyada şiddet sunumuna dönük ilginin çeşitli ifade biçimleri ile geliştiği söylenebilir. Çeşitli dönemlerde eleştirel açıdan bir çözüm bulmaya dönük olarak serzenişte bulunmak suretiyle bir araya gelinerek baskı grupları oluşturulmaktadır. Bu türlü bir yönelimin gerekli veya gereksiz olup olmadığı tartışması epistemolojik olarak başka bir inceleme konusudur. Bütün bir tarihi düzleme bakıldığında, şiddetin oluşmasında iletişim araçlarının rolü, etkileme ve etkilenme dereceleri ile birlikte şiddetin kavramsal düzeyde ne olduğu konusunda bir çıkarsamaya varılamamıştır. Bu durumda çözüm üretme seremonisi bir yana, medyada şiddetin işlenişi ve sunumuna ilişkin olarak *kavramın ne olduğu* konusundaki ontolojik boşluk, konuyla ilgili tutarsızlıklar üretmektedir. Bununla birlikte medya ve şiddet ilişkisinin eleştirel zemini, geçmiş alışkanlıklara paralel olarak sosyolojik anlamda akademik kolektif dışı vurumun bir formuna indirgenmektedir.

Geçmişten günümüze medya şiddet ilişkisi üzerine gerçekleştirilen deneysel ve eleştirel çalışmalar, konuya oransal ve belli ölçüde açıklamalar getirmiştir. Ancak, konu tam anlamıyla açıklığa kavuşabilmiş değildir. Bu bakış açısı beraberinde, kavramsal düzlemde yaşanan, öznenin özgün gerçekliğine yabancılaşmış tanımlamalar ile sürdürülen tartışmalar sonucunda medya söylemindeki şiddet sunumunun toplumda yaşanmakta olan şiddet olgusunun esas sorumlusu olarak görülmesine neden olmaktadır. Böylesi bir durum, sorunun saptanması ve çözümü noktasında basit nedensellik ilişkileri ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bir bakıma zaman ve mekân bağlamından kopuk kavramsal derinleşme, gerçekliğe içkin görüşleri bulanıklaştırmakta merak duygusunu törpülemektedir.

¹Yetiştirme kuramına göre, televizyon başında fazla zaman geçirenler, televizyonun en ortak ve yinelenen mesaj ve derslerinden yansıyan bir dünya görüşüne sahip olacaklardır. Kuram, televizyonun düşsel dünyasına bağlı kalmanın uzun dönemli toplam rolünü sorgulamaktadır (Morgan ve Shanahan, 1991'den aktaran Özer, 2004:63). Yetiştirme araştırmaları, televizyonun kültürlemedeki uzun dönemli, yavaş değişime rolünü anlamaya çalışmaktadır. Buna karşılık, birkaç program izlemenin, izleyicinin düşünce ve tutumlarında nasıl “değişiklik” yarattığı ile ilgilenmemektedir (Morgan ve Signorielli,1990; Signorielli, 1991'den aktaran Özer, 2004:63).

Şiddetin medya söylemindeki gerçekliğine geçmeden önce, şiddetin kavramsal olarak kendisinin merkeze alınması, sorunun hukuk felsefesi, politik ekonomi ve toplumsal olarak irdelenmesini gerektirmektedir. Bu temelde şiddet söylemi ve üretiminin özne-nesne karşıtlığında anlaşılabilmesi sağlanmış olacaktır. Şiddet söylemini medyanın merkezinden uzaklaştırarak, söylemin ardalanına girebilmenin ve oradaki gerçekliğe bakabilmenin kapısı aralanmış olacaktır. Bu konudaki düşünsel çıkış noktası, sorulan sorunun ve kurulan cümlelerin nasıl ve ne amaçla sorulup kurulduğundan öte, amacın oturduğu kuramsal zeminin gerçekliğinin yoğunluğudur. Yapılması gereken ise, kavramları ilişkisel olarak ele almaktan çok, mümkün olduğunca sadeleştirerek kavramın kristalize olduğu noktaları anlamaya çalışmak olmalıdır.

Söylenenlerden hareketle bu çalışmanın amacı, medya ve toplum diyalektiğinde medyadaki şiddet sunumunun, Baudrillard'ın kuramsal şiddet yaklaşımı ve bu yaklaşıma ilişkin geliştirdiği kavramlar ekseninde tartışılmasıdır.

2-Medyada Şiddet Üzerine

Giriş bölümünde değinilen düşüncelerin bir uzantısı olarak kavramsal ve ahlaki bakımdan bir şiddet tanımının yapılamamış olması, konunun ideolojik, toplumsal ve hukuksal olarak değerlendirilmeden önce ahlaki bir meşruiyet tartışmasını daha anlamlı hale getirmektedir. Sorunun akademik boyutta ele alınabilmesi için tinsel görelilikten uzaklaştırılması gerekmektedir. Meseleye, şiddetin medyadaki sunumuna gelmeden önce tek başına tarihsel süreç içerisinde hayatın her mecrasında görüldüğü saptamasını yapmakla başlanılmalıdır.²

Bu minvalde şiddet betimlemelerinin kültürümüze yerleşmiş olduğunu bir sorunsal olarak ifade eden Trend (2008:10), şiddetin asırlardır, hikâye anlatımının önemli bir aracı olduğunu ve şiddete ilişkin temaların dünya halklarının mitolojilerinden, edebiyat ve sanat eserlerine, folklor ve masallarından, opera ve tiyatrolarına kadar kullanıldığını belirtmektedir.³

Masallar, çocukları yetişkinlerin istekleri doğrultusunda davranmadıkları takdirde karşılaşacakları şiddet dolu neticeler karşısında uyarır. Sanatsal eserler ve anıtlar insanlık tarihini şiddet tasvirleriyle süsler. Özetle Trend 'inde vurguladığı üzere şiddetin görünürlüğünün, bugün manevi değerlerin yeşerdiği maddi ülkülerinde gerçekleştiği sosyal yapılara içkin olarak hukuki ve kanuni temelde bir kimliğe büründüğü söylenebilir.

Genellikle medyadaki şiddet söyleminden kastedilen ekranlara yansıyan fiziksel şiddet ve bunun boyutlarıdır. Cinayet, tecavüz, fiziksel saldırı, gasp, terör eylemleri, maddi şiddet unsurları medyadaki şiddet söyleminin öznesi durumundadır. Sunuş ile yaşamsal pratik arasındaki çelişkidен beslenen ahlaki söylem deşildiğinde ortaya çıkan tutarsızlık, sorunsalın düğümlendiği noktadır. Dolayısıyla ahlaki bir şiddet tanımının yapılamıyor olununun da nirengi noktasıdır. Bu bağlamda siyasal düzenin devamlılığının korunması için kullanılan iradi güç de şiddet olarak adlandırılabilir. Toplumsal

²Bu konuyla ilgili olarak şiddetin psikolojik, ideolojik ve ekonomik kökenleri başlığı altında yaklaşımlar öne sürülmüştür. Bkz. Medyada Şiddet Kültürü: ed. Ömer Özer, 2010.

³Kitab-ı Mukaddes ve Kuran benzeri dini metinler ahlaki ödevler vermek ve insanların birbirilerini sevmeleri gerektiğini öğretmek için şiddet içeren olayları hikâyelemektedir (Trend,2008: 10).

muhalefet tarafından çeşitli dönemlerde vurgulanan devlet terörü kavramsallaştırmasından kast edilen şey, devletlerinin egemen değerlerinin üretimi, korunması ve yeniden üretimi için kullandığı politikalarıdır. Devletlerin icra-i nitelikte kararlar almaları, özünde yoğun bir meşru şiddet yöntemi olarak kullanılmalarını da gündeme getirmektedir. “Modern devlet, bütün siyasal birlikler gibi, sosyolojik olarak ancak kendine özgü somut araçları açısından tanımlanabilir: o da fiziksel güç ve şiddet kullanımınıdır.” Buna göre modern devlet, “belli bir arazi içinde fiziksel şiddetin meşru kullanımını tekelinde bulunduran insan topluluğu ”nu ifade eder (Weber,1987’den aktaran Sancar, 2006)”. Bu bağlamda, şiddetin bir amaç-araç ilişkisi ekseninde ele alınması gereklilik arz edebilmektedir. Benjamin (2005:101), bir şiddet eleştirisinin ciddiyet kazanmasını şiddetin hukuk ve adalet ile ilişkisinin anlaşılmasıyla mümkün olabileceğini belirtir. Ona göre, şiddet sözcüğünü anlamsal etkililiği ne kadar güçlü olursa olsun şiddet olarak tanımlanması için ahlaki sorunlar ile ilişkili olması gerekmektedir. Bu meselelerin alanı da hukuk ve adalet kavramları etrafında sürdürülecek tartışmalar tarafından belirlenir. Bunlardan ilki, bir hukuk düzeni içinde konuşlanmış ve içerisinde temel bir çelişki besleyen amaç-araç ilişkisidir. Bu vesile ile şiddetin amaçlar âleminde değil de, araçlar âleminde aranması varsayılanların ötesinde varsayımlar içeren bir şiddet eleştirisi getirecektir. Çünkü şiddet bir araç olarak kabul edilir ise, kavramsal olarak doğrudan bir eleştiride bulunurken kullanılacak bir ölçüt belirir. Bu ölçüt, verili bir durumda şiddetin adil bir amaca mı yoksa adil olmayan bir amaca mı hizmet ettiği sorusu üzerine başlatılacak bir tartışmaya dayanır. Bu durumda şiddet eleştirisi bir adil amaçlar düzeninde gerçekleştirilmiş olur. Fakat tablo hiç de sanıldığı gibi değildir. Zira çeşitli kuşklar karşısında sağlam durabildiği hesaba katılrsa dahi, bu türlü bir sistemin kapsayacağı şey ilkesel olarak şiddetin kendisi için bir ölçüt değil, sadece şiddetin belirlediği durumlar için bir ölçüttür. İlkesel olarak şiddetin, adil amaçlar için bile, ahlaki bir araç olup olmadığı sorusu açık kalacaktır. Bu soruya yanıt verebilmek için ne amaca hizmet edildiğine bakılmaksızın, araçlar âleminde ayırım yapabilecek daha kesin bir ölçüte gereksinim vardır. Bu aşamada hukuk amaç; kanunlar da araç olarak tanımlandığında, şiddetin hukuk felsefesi bakımından devletler düzeyinde yasallaşmış meşru tanımlarının, düşüncenin ruhuna tezat oluşturabilecek biçimde kriz durumlarında ortaya çıkan meşru pratiğin ve bu pratiğin ereksel ülküsü ile çatışmaya düşmesinin söz konusu olabileceğidir. İşte bu yönüyle şiddet sözcüğünün kendisi kavramsal olarak amaç-araç ilişkiselliğinden sıyrılarak ve kendine her durumda bir söz söyleme olanağı tanıyarak sorunun ta kendisi olmuştur. Dolayısıyla sözcüğü kavramsal olarak tanımlayabilmek oldukça zor bir hale gelmektedir. Amaçların entropik⁴ bir boyuta taşınması, hukukun ruhunu nesnesizleştirerek, hukuku kendi anlamlılığına kasteden bir yapıya dönüştürebilecektir.

Medyadaki şiddet içerikli yayın politikalarında, örneğin TV haberciliğinin şiddetin haberleştirilmesi ve sunumuna ilişkin olarak geliştirdiği dilin kavramın niteliği ve biçiminden ziyade, haberlerin amaca uygun sunulmasına (burada amaç daha çok seyirciyi çekmek anlamında psikolojik, bilişsel yahut duygusal temelli fiziksel şiddetin çarpıcı biçimde verilmesini ifade eder) göre aktarıldığını söylemek mümkündür. Haber içeriğindeki asıl parametreler, şiddetin bilançosunu, kurbanı ve şiddete başvuran özneyi

⁴(Alm.Entropie;Fr.entropie,f.İng.entropy) 1.kamy.Herhangi bir sistemin düzensizlik ve bozulmaya doğru yönelimi.2.kiti.1.İletide kestirilemeyen; bilinmeyen; belirsiz olan. 2. Gönderilen bir iletideki iletişim yitimi.3.İlişkisizlik ya da bağımsızlık duygusu (Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), 2011:417).

içine alacak şekilde belirlenir. Konuyu anlamaya yanlış sorular sorarak başlamak, şiddet ve medyadaki sunumu diyalektiğinde etki ve etkilenmenin de yönünü farklı noktalara kaydırabilecektir. Bu haliyle konu açıklanması çetrefilli zor bir konudur. Genellikle medyada beliren şiddet sunumu örnekleri olarak gösterilen meşru ve meşru olmayan şiddetin ne anlama geldiğini sormadan evvel, verili olarak şiddetin etkilerinin ne olduğu sorusuna yanıt arayabilmek için bu iki bakış açısı nerede konumlandırılabilir?

Trend'e (2008:10) göre, "medyada şiddet sorusu çözümsüz kalmıştır." Medya kanalıyla izleyicilere sunulan polisiye programlar, korku filmleri veya video oyunları etkileri bakımından izleyicinin zihninden kolay kolay silinmemektedir. Bu noktada medyada gösterilen şiddet sadece fiziksel yıkımın göstergesi midir? Kasti ve saldırgan şiddet, doğal afetlerin yol açtığı zincirleme şiddetin etki ve sonuçları ilene ölçüde kıyaslanabilir? Peki ya genellikle psikolojik öncüllü sözlü ve gizil şiddet; (mobbing) şiddet örneği olarak kaydedilebilir mi? İzleyenler açısından haklı nedenleri olan meşru şiddet ile kötü niyetli yani keyfi şiddet anlamsal açıdan ne düzeyde karşılaştırılabilir veya eğer anlamlılığına göre değerlendirilecek olunursa derecelendirilebilir mi? Şiddet içerikli belgeseller? Futbol yorum programları? Güldürüdeki şiddet içeriği? Gece haberleri kuşağının şiddet içerikli görselleri nereye konulabilir? Tarihsel süreç içerisinde medya sunumundaki şiddetin algılanışı ve sunumun etkilerine yönelik olarak farklı modeller ortaya çıkmıştır. Bu modeller, haberleşme araçları ve riskte olan nüfuslarla ilgili genel endişelerle, iletişim araçlarının şiddetin diğer sosyal sorunlara neden olduğu konusundaki inanışlarla gerçekleştirilmiştir. 16.yüzyılda matbaanın yazılı metinlerin seri olarak çoğaltılmasını olanaklı hale getirmesinden beridir, bilginin geniş kitlelere ulaşabilmesinin de önü açılmıştır. Böylelikle matbaanın icadı, hayal gücü ürünü olan hikâye ve romancılığın içerdikleri şiddet öğeleri ile birlikte geniş kitlelere ulaşmasının da miladı olmuştur. Tıpkı günümüzde olduğu gibi şiddetin görünür kılınması, ilk yersiz endişelerin filizlenmeye başlamasının da vesilesi olmuştur.

Sanayileşme dönemi, süren sermaye birikim süreci ve üretim güçlerinin büyük dönüşümü sonucunda, eski düzenin kalıntılarını tasfiye etmek üzere sınıfsal ve toplumsal kopuşların yaşandığı bir dönem olmuştur. Gazetelerde cinayetlere ilişkin haberler kentin sokaklarında bir karabasan gibi dolaşmıştır. Yaşanan zaman ve mekân, Ogburn'un kültürel boşluk yaklaşımında tartıştığı nedenler yumağı ile örülü bir toplumsal düzlemin temel taşlarının döşenmesine ev sahipliği yapmıştır.⁵

Bu bakımdan toplumsal dönüşümün yol açtığı sosyo-ekonomik boşluğa değinen Halloran (1983:66), hızlı toplumsal dönüşüm neticesinde özellikle toplumun dezavantajlı kesimleri olarak fırsatlardan yoksun yoksul çevrelerin gün geçtikçe artan taleplerine karşılık bulamadıklarını ifade etmektedir. Diğer taraftan varlıklı sınıfın, yoksul halkların beklentilerinin karşılanmasına karşı çıkma isteği bu boşluğu daha belirgin ve hissedilir hale getirmiştir. Bu durum bir anlamda, söz konusu toplumların, övünçle bayrağı altında yaşamaktan onur duyduğu ülkeler için geçerlidir.

Genellikle beşeri kaynaklı fiziksel şiddetin, izleyiciye aktarıldığı ve şiddetin kurgulanmış abartılı sonuçlarının toplamından oluşan bir korku kültürünün üretilip pazarlanması amaçlanmıştır. Bu vesile ile toplumun, şiddetin kavramsal düzlemde

⁵Bu kavram Amerikalı toplumbilimci William Ogburn (1886-1959) tarafından ortaya atılmıştır. Ogburn, bir toplumsal sistemdeki maddi ve manevi kültürün karşılıklı ilişkisinde, değişme sürecinde ortaya çıkan bir uyumsuzluk haline dikkat çekmek istemiştir. Ona göre, maddi kültürde meydana gelen değişiklikler belli bir gecikmeyle manevi kültür tarafından takip edilirken arada bir boşluk doğmaktadır (Gökalp,2012:112).

ilkesel olarak ne olduğu ve nedenleri üzerinde durmasından çok, abartılı belirlenimleri ve varsayılan sonuçlarına odaklanması amaçlanmıştır. Bu var olan eğilimine dönük olarak trajedi konusu yaşamsal emarenin şiddet imgelemi ile aktarım biçimi, açıklamaya ve çözüme yönelik tartışmanın boyutunu da zahiri bir noktaya taşımaktadır. Hedef kitlenin kolektif aklının paradokslar altında kalması söylemi, toplumun genel çıkarlarını ve kamu yararını gözetmekle ilgilenen iktidarları, araçsal aklın ışığında birtakım sembolik önlemler almaya ve bir takım yasal boşlukları doldurmaya yöneltmiştir. Bu bakış açısından hareketle medyadaki şiddet sunumunu değerlendiren akademik çevrelerin 'de bu sıkışmışlıktan payını aldığını söylemek mümkündür.

Benjamin(2005:101),“araçsal aklın araçsal alandaki iç tutarsızlığının, amaçsal alandaki ideallerin içini boşalttığını” öne sürmektedir. Bu çıkarımdan hareketle, medya ve şiddet çevresindeki tartışmalarında bir çıkmaza girdiğini ifade etmek mümkündür.

Baudrillard'ın felsefesine ilişkin olarak da değinileceği üzere, medyadaki şiddet içeriği ve sunumunun “*nesnesiz*” görünülerinin en önemlilerinden biri, özellikle kanaat önderleri için söylenecek olunursa, aydın sorumluluğunun yitimi ve hep dile getirildiği biçimiyle aydın-halk kopuşu değil bilakis aydın-halk değişmezliği değişiminin görünür hale gelmesidir. Farklılaşma sembolik düzeyde ve sunum bağlamında ele alındığında, duruma aydın farklılaşması da denilebilir. Dolayısıyla süreç, aynı dili bir dip akıntısı biçiminde meta iletişimsel olarak konuşan medyatik sembolik seçkin ile izler kitle arasındaki politik dilin geliştirildiği bir karşılıklı süreçtir. Bir anlamda o şekilde düşünülmesine ve dile getirilmesine gerek duyulmayan, tabii bir form biçimini almış inançlardır.

Alan Badiou'ya göre, (Akt. Zizek, 2013:45) giderek 'dünyasız' şeklinde yaşanan bir toplumsal alandır bütün insanlar. Böyle bir toplumsal alanda, protestoların bürünebileceği tek biçim de anlamsız şiddet olmaktır. Galiba kapitalizmin esas tehlikelerinden biri bu: Kapitalizm, küresel çapta olması itibarıyla bütün dünyayı kapsamaya karşın, insanların anlamı yerelleştirme yollarından mahrum kaldığı bir 'dünyasız', ideolojik kümelenmeyi beslemektedir. Küreselleşmenin temel dersi, kapitalizmin kendini (Hristiyan olandan Hindu'ya ya da Budist olanına, Batı'dan Doğu'ya) bütün uygarlıklara uyarlayabileceğidir: Küresel bir 'kapitalist dünya görüşü' 'olmadığı gibi, gerçek bir 'kapitalist uygarlık' da yoktur.

Harvey (2012:317), Fordizm'den esnek birikim rejimine geçiş ile birlikte mekân ve zaman kullanımlarında görülen değişimin, son yirmi yıl boyunca yoğun bir zaman-mekân sıkışması döneminin yaşanmakta olduğunun göstergesi olarak, politik-ekonomik uygulamalar, sınıf, güç dengeleri ve kültürel toplumsal yaşam üzerinde, özneler arası ilişkileri karmaşıklaştıran ve karmaşayı küresel bir yetke altında tutmaya çalışan sarsıcı bir etkileşim süreci olduğunu ifade etmektedir.

Harvey in üzerinde durduğu sarsıcı etki, modernizmin yaşadığı sosyo-ekonomik kırılmanın toplumsal yapının açığa çıkan iç çelişkilerindeki bir tür ifade şekline yönelik olarak şiddetin televizyon aracılığı ile yansıtılmasının başlangıcı olmuştur. Dünya üzerindeki kaotik durumun medya araçları vasıtası ile hakikatle bağı, amorf (biçimsiz) bir sunum ile kurgulanmıştır.

Bu çerçevede pragmatist karşılıklara değinen Trend (2008:36), Medya işletmelerinin, yasal düzenlenmelerden kurtulma noktasındaki stratejilerinin etkili ve tutarlı olduğunu ifade etmiştir. Hemen hemen her genel öfke nöbetinin ertesinde

program yapımcıları, gönüllü otokontrol önerileri ile gerçekleştirilebilecek muhtemel kamu müdahalesini önlemek istemiştir. Günümüzdeki film derecelendirmeleri ile müzik ve video oyunları üzerindeki ebeveynleri bilgilendirmeye dönük uyarı etkileri, yasa koyucular içerik sınırlandırmaları getirmeden önce geliştirildi. 1960'larda ortaya çıkan işaretleme politikası, kültür endüstrisi yapımcılarını sorumluluktan kurtarıp sorumluluğun perakendecilere ve tüketicilere geçmesini sağlamıştır. Dolayısıyla bu durum içeriği belirleyen önemli unsurlardan birinin belki de en önemlisinin kârlılık olduğu anlamına gelmektedir ki, filmlerdeki şiddet ve cinsellik temalarından daha etkilidir ve hissedarların kâr paylarında eğlence türlerinin ve şekillerinin tedrici bir şekilde azalmasına da katkıda bulunmuştur.

Medyadaki şiddet gösteriminin olumsuz etkilerini önlemeye dönük böylesi kanuni düzenlemeler, üretim ve pazarlama kademesinde var olan sınırlılıklara yönelik bir bağışıklığın gelişmesine yol açmaktadır. Sonuç itibariyle bir sınıflandırma sürecinin başlatılması, şiddet sunumunu yasal bir koruyucu kimliğe büründürmekte ve pazarda yeniden üretmektedir. Çoğunlukla şiddet söylemi, kültür endüstrileri politikacılar ve toplumdaki tek tek bireyler için çabuk prim yapan ve kolay erişilen, deyim yerindeyse ‘‘çantada keklik’’ bir sömürü malzemesidir. Toplumsal çürümüşlüğün esas sorumlularından birinin medyadaki şiddet sunumu olduğu yönündeki toplumsal yaklaşımlar bu bakış açısını doğrular niteliktedir.

Bu hususta medyadaki sansasyonel yayıncılığın bir ereksel yayın politikası dahilinde gerçekleştiğini ifade eden (Özer ve Özer, 2010:49) medya şirketleri, ürettikleri hayali eğlence programları aracılığıyla toplumu adeta boğuştuğu reel sistemsel sorunlarından uzaklaştırmakta ve bireyleri yarattıkları bu sanal dünya için çaba harcamaya kanalize etmektedir. Bu noktada son dönmelerde rüya gibi bir yaşam fantazyasını işleyen televizyon dizileri, toplumdaki ciddi yaşamsal dejenerasyona yönelik sorunlara ilişkin topluluğun ilgisini azaltmayı amaçlamaktadır. Bir bakıma, neoliberalizm ile ticari medya kültürünün birleşimi, dünya genelinde olduğu gibi ülkesel düzeyde de depolitizasyonu körüklemeye çalışmaktadır. Siyasetin gündelik yaşantı üzerindeki ciddi yansımaları, kitlelerin yaşamsal pragmatizmini kaşındığından bu politikaların devamlılığını beklemek pek öngörülü bir yaklaşım olmayacaktır. Sonuçta toplum bu gerçeklik ile yüzleşecektir. Var olan durum, ilgili olduğu epistemolojik boyutun yanında bir diğer muhtemel karşılaşılabilecek gerçekliğin kapısını da aralayacaktır. Bu gerçeklik, kapitalizmin kanıksatma zorunluluğu üzerine olan gerçekliğidir. Bu durumda, şiddet söylemi bağlamında gündem belirleyenler ile hedef kitle arasındaki bilgi akışı kapsamında gerçekleşen egemenlik ilişkilerinde yansımalarını bulur. Şiddet söyleminin bir edilgen özne olarak gerçeklik nesnesini yitirmesinin üzerine, ideolojik olarak yanlış bilinç perspektifinden yayıncılığı izleyen bir hedef kitle tahakküm öznesini iktidarların beklentileri doğrultusunda yetiştirmekte ve şiddeti kendinden ‘‘nesnesizleştirerek’’ normalleştirmektedir. Bu durum, alturistik (özgeci) bir bakış açısı ile kamuoyunun bir biçimi ile karakter aşınmasına uğramasıdır.

Böylesi bir süreç, ticari kaygılar gözetilerek pompalanan medyada şiddet sunumunun gündelik yaşamsal pratiklerinin, kurgulanan haliyle içselleştirilmesinin eve akabinde muhtelif davranış örüntüleri ile dışsallaştırılmasına yol açar. Mekân, kimi durumlarda çatışma yaşayan şizoid⁶ bir bireyin dünyasıdır. Dışarıyı ve kendine uzak

⁶ Şizofreniyi andıran, ancak şizofreni kadar şiddetli olmayan bazı özelliklere sahip olma. Şizofrenlerin ailelerinde sık sık görülür ve bu nedenle de şizofreninin genetik temelleri olduğu görüşünü destekler. Metinde kullanıldı

olanı şeytanlaştıran ve belki de üzerinde asıl durulması gerek noktalardan biri olarak toplumsal şiddetin yaşanandan bir kopuş olarak patolojik bir inanca veya gurura dayanıyor olmasıdır.

Otoriteyi yeniden kavramak için atılması gereken ilk adım otoriteden geçici bir kopuştur. En tehlikeli adımda budur. Çoğu zaman en radikal kopuş gibi görünen şey bir yanılsamada olabilir. Bu yanılsamanın çarpıcı bir örneği Fransız Jakoben düşünür Saint-Just'ın yapıtları ve yaşamında görülür. Saint-Just *Institutions* adlı yapıtında söylemektedir: “Çevremizdeki her şey değişmek ve bir sona ulaşmak zorundadır. Çünkü çevremizdeki her şey adaletsizdir... Kendisini dünyada ve kendinden soyutlamak zorunda bırakılan insan geleceğe demir atar ve günümüzün kötülüklerinden sorumlu olmayan gelecek kuşakları bağrına basar... Geçmişten bu kopuş patolojik bir gurura dayanmaktadır”(Aktaran Sennett, 2011:137). Hâlihazırda görülen benzer türden bir patolojik gurur, medyada sunulan şiddetin gerek bir günah keçisi olarak çoğu zamanda tarihselliği içerisinde mağrurdan mazluma uzanan bir demagojinin yöntemi olarak kullanılması, aslında radikal muhafazakâr yaklaşımlarında ne kadar sığ ve kaygan bir zeminden beslendiğinin işaretçisidir.

Açikel (1996:155)' in de belirttiği üzere, muhalif enerjinin bir ülkü uğruna yönlendirilerek negatif bir algı yönetimi aygıtı haline getirilmesi, yoksul kitlelerin manevi bakımdan da kanıksayabilecekleri, yarı otoriter bir öz etrafında harekete geçirilmesinde ve bir üst ahlaki amaca (geç kapitalistleşmesinin kutsal bir biçimde aşılması ereğine) bağlanabilmesinde yatar. İçeride ve dışarıda (evde, sokakta kısaca gündelik hayat hallerinde)olumsuz ve saldırgan tutumların üst bir amaç içinde biriktirilmesi ve organize edilmesinde, kenardaki yoksul kitlelerin olumsuz tutumları, huzur fikrinin yaşama geçirilmesi doğrultusunda yeniden topluma yansıtılarak ve bunun için gerekli sembolik ve psikolojik alt yapı hazırlanarak, Hegel'yen anlamda bir olumsuzlamanın olumsuzlaması gerçekleştirilir.⁷ Geç kapitalistleşmiş yapı kendi yarattığı eleştirel toplumsal eğilimi kendine yabancılaştırarak bünyesine katar. Emniyet aygıtının yanı sıra ereksel olarak çarpıtılmış şiddet yansıması ürünleri ile medyada böylelikle ideolojik bir üretim süreci içerisine girmiş olmaktadır.

3-Simgesel Değiş Tokuş, Simülakrlar ve Simülasyon Kavramlarına Giriş

“Simgesel değiş-tokuş her şeyin sorgulandığı değer konusundaki bütün yöntemlerin geriye dönüşü olmayan kör bir noktaya doğru sürüklendikleri stratejik bir yerdir” (Baudrillard, 2005a:29).

“Simgesel ne bir kavram, ne bir süreç, ne bir kategori, nede bir yapıdır. Simgesel gerçeğe son veren toplumsal bir ilişki biçimi olarak gerçeği ortadan kaldırarak gerçek ve düşsel arasındaki karşıtlığa son veren bir değiş-tokuş eylemidir” (Baudrillard, 2002a:208).

anlamıyla, bir kişilik bozukluğu olarak sosyal ilişkilere karşı ilgisizlik, soğukluk ve duygusuzluk olarak ifade edilebilir (Arda, 2003:562).

⁷Eyitişimsel ve tarihsel özdekçi öğretinin açıkladığı üç büyük evrensel yasadandır. Olumsuzlamanınolumsuzlaması yasası, karşıtların birliği ve savaşımı yasağının doğal sonucudur. Evrende her nesne, olay ya da süreç birbirlerini karşılıklı olarak yok etmeye çalışan çeşitli karşıt yönler ve eğilimler taşır. Bu, onların savaşımıdır. Ama bütün bu karşıt yönler ve eğilimler aynı zamanda, birbirleriyle sıkıca bağımlıdırlar, biri olmadan öbürü de olmaz. Bu da onların birliğidir. Bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz.

[http://www.felsefe.gen.tr/felsefe/sozluclu\(olumsuzlamaninolumsuzlamasi- nedir-ne-demektir.asp](http://www.felsefe.gen.tr/felsefe/sozluclu(olumsuzlamaninolumsuzlamasi- nedir-ne-demektir.asp) (Erişim: 25.02.2016).

Baudrillard'ın yok olduğunu ifade ettiği gerçeklik, *manaya* yabancılaşmış bir gerçekliktir. Bu gerçekliğin simgesel olması da, hakikate dair varoluşsal bir gerçeklik kritiğinin yapılmadığı, yapılsa bile altından ürkütücü bir iptidailiğin çıkacağı tutarsız bir gerçeklik olmasından ileri gelir. Bir bakıma bütün beşeri ve insani çeşitliliği, derinliği küresel tüketimin oburluğuna mahkûm etmiş bir gayri adil gerçekliktir bu. Dolayısıyla hakikatin, insan düşüncesindeki izdüşümünün aidiyetini kaybettiğini söylemek mümkündür. Bilginin insanlara aktarılmasında bir takım sorunlar vardır. Sahici gerçeğin ne olduğunu öğrenmek üzere sorulan sorunun muhatabı olan özne, sorunun sorulduğu epistemoloji ve biçimiyle ontolojik bir gerçeklikten uzaktır. Özünde ne olduğu öğrenmeye çalışılan şeylerin aslında ne olduğu, tevatür ile açıklanamayacak bir gerçekliğin söz konusu olduğudur. Tam da hakikati bulanıklaştıran şey, gerçekliği aramaya dönük birçok absürt sorunun sorulması ve bir nedensellik örüntüsü içerisinde sunulmaya çalışılmasıdır. Tamamıyla akılcı bir sistem ve bu sisteme özgü mantığın açmazlarını ve tahribatlarını düşmanlaştırılmış taklit ötesi bir iradeye atfeden ilkel bir bakış açısına geri dönmüş olması trajikomik bir şeydir. Bu noktadan sonra yaratılan süpersonik şeyler dünyasında, bilgelikten yoksun bir bilgi ile arkaikliğin tanımlanmaya ve bununda ötesinde aşılmaya çalışılıyor olunması, hatta ilerlemeye dönük bir takım öğretilerin oluşturulması toplumu sarmalayan tüm unsurlarla yapılan karşılıklı ve çelişkili değiş-tokuş mantığına uygun bir durumdur.

Baudrillard'ın (2002a:1) da dile getirdiği üzere, modern anlamda toplumsal yapılar bundan böyle organize olmuş bir simgesel değiş-tokuş ekonomisi ile yüzleşmektedir. Simgesellik bu anlamda sonuçları itibari ile modern topluma musallat olan bir buharlaşma biçimidir. Mevcut toplumsal organizasyon, simgesel olan vasıtası ile doğrudan yönlendirilmediği için simgeselin belirleniminden rahatsız olmakta ve onu sürekli değer yasası kavramı altında eritmeye, bir bakıma iktisadi düzlemde sindirilebilir hale getirmeye çalışmaktadır. Karl Marks'tan beridir bir devrim fikri bu değer yasasının eleştirisi içerisinde kendine kuramsal bir zemin sağlamaya çalışmış olsa bile, bu girişimin temellendirilmesi üzerine daha önceden kafa yorulmuş olduğu ifade edilebilir. Örneğin psikanaliz bu yanılısamanın yarattığı rahatsızlığı uğraş edinirken, onu bireysel bilinçaltına indirgeyerek kaotik hale getirmekte ve patriarkal özne tarafından dayatılan bir tür iğdiş edilme patolojisi durumu ile sınırlandırarak açıklamaya çalışmaktadır.

Fakat ekonomi, psikoloji ve politika gibi genel parametrelerin dışına çıkıldığında, tüm yaşananların değer yasası amentüsü ışığında tüketime gebe bir üretim düzeninin merkezinde cereyan ettiği ve gerçek değer yok edilmesi üzerine kurulmuş bir toplumsal ilişkiler şemasıyla formüle edildiğini pek tabii söyleyebilmek mümkündür. Bir taraftan yaşanan süreç ve kurulu düzenin vaziyeti ilkel toplumsal yapılara işaret etmekte, diğer taraftan ise fetişleştirilmiş kalkınmacı söyleme karşı radikal ütopyaların toplumun tüm katmanlarında kademeli olarak yükseldiğine tanık olunmaktadır. Bu anlamda gerçek bir devrimin gerçekleştirilmesi uzun zaman alabilecektir. Zira büyük ülkeler henüz bir gerçeklik aşamasına ulaşabilmiş değildir. Sarf edilen büyük sözlerin ve verilen güler yüzlü vaatlerin, arzunun özgürleştirilmesi ve ehlileştirilmesi ile hiçbir ilişki bulunmadığı ifade edilebilir.

Bu arada kapitalizmin değer yasası yapısal bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşüm devrimden ziyade farklılaşma biçiminde de ifade edilebilir. Farklılaşma, modern zamanlarda belirgin hale gelen ekonomik, politik ve sosyolojik aktörlerin post

modern zamanların başlaması ile birlikte zemin ve dolayısıyla boyut değiştirerek bir *simülakrlar* görünümüne bürünmesi biçiminde açıklanabilir. Gerçekliğin yerini, gerçekliğe dair ve ondan daha iddialı bir atipik suret almıştır. Dolayısıyla, üretim ve tüketim arasındaki yaşamsal “ilişkisellik” yok olmaya yüz tutmuştur. Üretime yabancılaşmanın ötesi, “*mananın*” üretim gerçekliğinden ayrılması yani yitimi olmuştur. Buna bağlı olarak, tüketiminde üretime yabancılaşması ile birlikte bir simülasyona dönüşmesi, modern zamanlardan bizlere miras kalan bir teori-pratik uyumsuzluğu hastalığının tazelenmesine sebebiyet verecektir. İdeolojilere dair bu *praksis* iç tutarsızlığı simülakrlar evreninde sahiciliğini yitirmektedir. Bu çıkarımdan hareketle, kapitalizmin nesnel sisteminin anlamlılığının tartışılması önem arz etmektedir. Üretim sistemlerinin dönüşmesine paralel olarak özne ile nesne arasındaki yok olan kısmi doğrudanlık (özne ve nesnelere arasılık), bireyin yaşantısını, *entropik* gerçekliğin kendi zihnindeki yansımaları olan bir simülakr evreninde sürdürmesine yol açmıştır. Böylesi bir durumda kolektif olarak tüketim nesnesine duyulan ihtiyacın giderilmesi anlamında tüketimi bir gereklilik olarak tüketimin değil, kullanım değerinin ön planda tutulduğu bir saik şekli belirlemektedir. Böylesi bir değişiklik insani meselelerinde *şeyleşmesine* yol açacaktır.

Bu noktada insanlığın öznelarası ve özne ile nesne arasındaki bağlantıyı dengeli bir biçimde kuramıyor olması, en acıklı durumu rehabilite etme söyleminin altında dahi keyfilik kutsandığı bir dünyayı gönüllere havale etmektedir. Bu noktada vicdan, erdem, onur gibi evrensel ahlaki değerlerin yok olup gittiğini görmek zor olmasa gerek. Aslında yaşanan gerçeklik, verilen sözün sığılğında cisimleşmektedir. Gösterinin büyüğü de buradan ileri gelmektedir.

Baudrillard’a (2009:7) göre, “Mühim olan nesnelere somut görünümünün gerisindeki, hemen hemen her yerde doğrudan ve dolaylı olarak görülebilen, kendini iyi hissetme adına gösterişe yönelik bir tüketim biçiminin oluştuğunu görmek olmalıdır. Günümüz dünyasını, tüketimden bağımsız bir şekilde düşünebilmek nerdeyse olanaksızdır. Tüketim kültürünün toplumun tam merkezinde yer alması, bu kültürün etrafında şekillenmiş bir sembolik hiyerarşiyi ve bu hiyerarşinin dayattığı bir ahlak anlayışının varlığını gözler önüne sermektedir. Bu türlü çelişkili varyantlar taşıyan nesnelere ihtiyaçların giderilmesinden ziyade sembolik bir anlama sahip oldukları ve anlamların niteliği gereği sahip oldukları ikili yapılarının yanı sıra bir tür kanıt yerine geçmelerini sağlamaya hizmet ettikleri de söylenebilir. Bu manada nesne kavramı, toplumsal değer anlayışının sürekliliğini göstermeye yönelik hummalı bir çabanın ete kemiğe bürünmüş somut ifadesidir. Esas itibariyle simgesel değiş-tokuş, göstergeler üzerinden vuku bulan, basit formlu lakin bir o kadar da semantik olarak karmaşık bir yapıdadır. Gerçekliğin bu bozulmuş hali, bireysel ve toplumsal özgürlüğün kullanım alanını da sınırlandırmaktadır.

Artık, günümüzde nesnelere sadece nesnel işlevlere sahip olduğuna değinen Baudrillard (2010:25)’da nesnel yalnızca işlevsel nesnelere indirgenmiştir (özellikle seri üretim nesnelere). Dolayısıyla, yalnızca, belli işlere yarama özgürlüğünden başka anlama gelmemektedir. Fakat nesnenin sadece işlevsel açıdan özgürleştirildiği bir dünyada, insanın da yalnızca bu nesneden yararlanabilecek kadar bir işleve sahip olabileceği söylenebilir. Herkesin herhangi bir ciddi çaba harcamadan hemen hemen her şeye burnunu sokabileceği fayda-değerden uzak bir kaynayan kazandır, günümüz dünyası.

“Hakikati gizleyen şey simülakrlar değildir. Çünkü hakikat hakikat olmadığını söylemektedir. Simülakr⁸ hakikatin kendisidir” (Baudrillard,2014:12).

Simülasyon: Bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleyiş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programı aracılığıyla yapay bir biçimde yeniden üretilmesidir (Baudrillard,2014:7).

Simgesel değiş-tokuşun belirsizlikler evreninde, kuramsal şiddetin temel kavramları olan “*simülasyon ve simülakrlar*” günümüz toplumlarının ahlaki varoluşsal dejenerasyonlarının görünmez gerçeklikleri, bilinen bilinmeyenleridir.

Bu konuda Baudrillard (2013a:60), günümüzde gerçekliğin yitik bir beşeri ve kültürel varlıklar deposuna dönüştüğünü ifade etmektedir. Ona göre asıl anlaşılması gereken şey, insanlığın yakın gelecekte maddi bir enerjiden çok gerçekliğe ait enerjiden yoksun kalacağıdır. Böylelikle gerçeklik gerçekliğini yitirerek, kendisine ideolojik anlamlar yüklenemeyecek bir metafor haline gelecektir. Eş deyişle üretim düzeninin sonlanması, söze ve arzu gibi içgüdüsel duygulara taze kan sağlayabilir. Çünkü her zaman insanlar için özgürleştirilecek, tatmin olunacak bir şeyler bulunabileceği gibi her zaman insanlara ifade hakkı diye bir şeylerin tanınması da gerekecektir. Dolayısıyla başta ifade edilen insani ve kültürel varlıklar deposundan da kastedilen şey budur.

Baudrillard’ın (2014:14) da ifade ettiği üzere, hakikatle ile ilişkisi sonlanan böylesi bir uzama girildiğinde, karşımıza tüm gönderi sistemlerinin sonlandırıldığı bir *simülasyon* zamanı çıkmaktadır. Bu gönderen sistemlerinin tüm eş değerlilik sistemleri, tüm ikili karşıtlıklar, tüm işlemsel gerçeklik hesaplarının işine yarayan, anlamın ötesinde onun yerine geçebilecek esnek bir bağlama benzemektedir. Burada ifade edilen, bir taklit, suret ya da temsilden ibaret değildir. Aslı göstergeler ile ikame edilmiş bir gerçek, diğer bir deyişle her türlü gerçek süreç yerine işlemsel ikizini koyan bir bertaraf etme olayıdır. Böylesi bir gerçeklik, gerçeğin tüm boyutları ve aşamalarında programlanabilen bir mekanizmaya benzemektedir. Gerçek bütün gerçekliğini yitirmiştir. Bundan böyle düşsel ve gerçek arasındaki her türlü nüanstın mahrum bırakılmış, başına buyruk türeyen ve farklılık simülasyonu üretmekten başka bir işe yaramayan bir *hipergerçeklikten* söz edilebilir. Günümüz dünyasında gerçeklik yeniden üretilip çoğaltılabilir bir yapıdadır. Eş deyişle yeniden programlanabilir bir bilgisayar oyunu gibi bu türlü kopyalanıp çoğaltılabilen bir gerçeklikten söz etmek, gerçekliğin olumsuzluğa dair bir tavır olarak konumlanma bilmesinin çok ötesindedir. Bu gibi tinsel ve düşünsel bir çabanın ürünü olmayan yapay gerçeklik, bir “*hipergerçekliktir*.”

4-Bir Hipergerçeklik Yeniden Üretim Süreci Olarak Medyadaki Şiddet Sunumunun Şiddetin Toplumsal Pratiğini Normalleştirmesi

“Modern tüketim toplumları, artık iyilik ve kötülük kavramlarının saf dışı etmiş olduklarını ve özellikle kötülüğün yerini mutsuzluk kavramının almış olduğunu ve bu dönüşümün nasıl devasa bir pazara yol açmış olduğunu açıklamaktadır” (Baudrillard, 2005b:9). Günümüzün *nesnel ve şeyleşmiş* özneler dünyasında, içi boşaltılmış iyilik, kötülük, özgürlük, eşitlik, kardeşlik ve erdem gibi değerlere referans ile yapılan

⁸Simulakr, bir gerçeklik olarak algılanmak isteyen görünüm. Simüle etmek, gerçek olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi sunmak, göstermeye çalışmak (ATILF <http://atilf.atilf.fr> ve Petit Robert sözlüğünden aktaran, Baudrillard,2014:7).

hamleler ve girişilen kurtarıcı faaliyetler, genellikle hüsrarla sonuçlanmaktadır. Bu süreç, Baudrillard'a göre, bir içe göçüş belirtisidir. İçe göçüş bir anlamda, geçmişin cılız temelleri üzerindeki bir sorgulama ile gerçekliğin imkânsızlığının ilanıdır. Bütünsel gerçekliğin yani gerçek erdemlerin pek de tanık olunmayan uygulamadaki kazanımlarının anlamlılığı aslında belirli bir düzeyde anlam yitiminin ve kakofoninin habercisi olmuştur.

Oysa tüm düşleri elinden alınmış bir dünyaya gerçeklik egemen olabilir mi? Gerçeklikten ibaret bir dünya oluşturmaya çalıştığımız ölçüde elimiz ayağımıza dolaşmakta ve bu gerçeklikten giderek uzaklaşmaktayız. Gerçekleştiği an ortadan kaybolmaya başlayan bir gerçeklik evreni içinde yaşıyoruz (Baudrillard,2015:14).

Baudrillard, (2005c:108) oyunların henüz tam olarak kurulmadığı evrenimiz dünyalaştıkça ve bizler, gönüllü ya da baskı ile bu bütünsel gerçeklik evreni ile bağ kurdukça, düalizm de bizim sistemlerimize musallat olan bütün düzensizlik kiplerinin yüzeyinde belirlemektedir. Kendi bedenlerimiz karşısında dahi takındığımız reddiyeci ve inkâr edici tutum, deliliğe, sarhoşluğa ve yok oluşa sürüklüyor bizleri. “Kendi bedenlerimiz karşısında takındığımız reddiyeci tavır” ifadesi, asıl konu olan medyada şiddet sunumunun eleştirisine yönelik yaklaşımların öncüllerini belirlemektedir. Özellikle, şiddetin toplumsal anlamda belirlenimleri, medyanın etkileme ve etkilenme durumlarını da kapsayacak eleştirel yaklaşımlara kadar uzanan bir yelpazede inkâra dayalı bir üst gerçeklikteki mantıksal tutarsızlığa vurgu yapmaktadır. Medyadaki şiddet söylemi, bir bütünsellik içerisinde gönderen ve alıcı arasında yayılım davranışı gösteren bir *hipergerçekliktir*. Hipergerçeklik bağlamında şiddet sunumunun ve buna yönelik tepkinin kendisi, başlı başına bir *simülasyon* olması nedeniyle kuramsal şiddetin ta kendisidir. Medyada şiddet üzerine yapılan tartışmalardan uygulamaya dönük olarak sonuç alınamıyor olması, zaten konunun bir *simülakr* içerisinde yüzeysel olarak ele alındığı bir göstergesidir. İdeolojik artalandan bağımsızlaştırılmış şiddet gösteriminin medya endüstrisinin bir kâr politikası dâhilinde gerçekleştirildiğini vurguladıktan sonra, medyadaki şiddet sunumunun neden ve sonuca duyarsızlaştırılmış bir ayartma biçiminde planlandığı söylenebilir. Burada ayartmanın salt kendi başına bir moda sokma anlamında değil politikanın kazanımlarıyla birlikte bir bütünlük oluşturduğu belirtilmelidir. Medyadaki şiddet sunumuna ilişkin yapılan akademik değerlendirmelerde, gerek medya kuruluşlarının şiddetin işlenmesi ve yayımlanması konusunda yaşanan süreci gözler önüne serdiği biçimiyle, toplumsal alanı işaret eden genel eğilimi; gerekse medyadaki şiddet gösteriminin şiddetin toplumsal yaşamdaki görünürlüğünü arttırdığı noktasında görüşler öne sürülmüştür. Bu noktada iki karşıt yaklaşımın özgün kendiliklerini yadsıyarak birbirlerini suçlamaları esasen iki cepheden de sürdürülen tartışmaların gerçeklik zemininin kaydığına işaretçisidir. Eleştirinin arkasındaki itici güç, şeylerin amaca binaen konumlandırılmış varlıklarıdır. Toplumsalın anlam dünyasının hissedilebilir sığılığı, ikiyüzlü bir değerler evreniyle maskelenmiştir. Aslında yaşanan süreç bir normalleştirme sürecidir. Asıl tehlike düzenleme ve çözüm üretme savı ile öne sürülen normların altında yatmaktadır. Bu nokta da ereğe dayalı bir riyakârlık biçiminde beliren gönüllü bir kölelikten bahsedilebilir. Söylenenlere paralel olarak söylem ile eylemin tezatlığına dikkat çeken Baudrillard, (2001:63) gerçeğin esasen bugüne dek hiç kimseyi ilgilendirmediğini ifade etmektedir. Gerçek, iticiliğin ölüme karşı biriktirme simülakrının gerçekleştiği yerdir. Gerçeği ilgi çekici hale getiren, gerçekliğin ötesindeki kurgusal kötülüktür. İktidar, iktidar ve cinsellik gibi bütün gerçek şeyler, felaketleri ile birlikte hemen yaşayacakları büyük zevkin verdiği cazibe olmaksızın dayanmazlardı. Modern zamanlardan bu yana

yüceltilen bütün değerlerin o arkasındaki gerçeklik şaibeli bir hale bürünmüştür. Örneğin adalet naralarının atıldığı yerde, *zalimlik* insanlar arasındaki ilişkilerde bir davranış kalıbı haline gelmiştir. Genel ahlak yaygarasının koptuğu yerde içten içe bir toplumsal ve bireysel kokuşmuşluk baş göstermiştir. Geri kalmış dünya hallerinden bakıldığında ise sayısal olarak modernizmin başarılarına öykünüldüğü yerde geri kalmışlığın en ikiyüzlü hali hissedilir olmuştur. Sanki bu geriliğin esas sorumlusuymuş gibi yoksul halkın üzerinde bir tür *Demoklesin kılıcı* sallandırılmıştır. Günümüzde “en'lere” düşkün dünyanın yaşadığı uygarlık krizi buna örnek olarak gösterilebilir. Örneğin her sene sözde bağımsız ve muktedir kuruluşlar tarafından yapılan dünyanın en iyi üniversiteleri sıralamasını büyük bir dikkatle takip eden eğitim sistemi geri kalmış ülkeler bu duruma verilebilecek iyi bir örnektir. Özellikle bu hususta *üniversiter değerler* meselesine değinen Baudrillard (2014:196-197), akademik yönetimin, içeriği boşaltılarak değersizleştirilmiş ve temel nosyonların kazanımından uzak bir süreç sonucunda verilen diploma karşısında paniklediğini belirtmektedir. Bu minvalde üniversiteye dair değerlerin sterilizasyonu sorunsalı, temel tartışma konularından biri olmalıdır. Değerlerin semantik içeriği ile bağını koparan diplomalar, tıpkı parasal sermayede olduğu gibi gün geçtikçe yoğunlaşan ve yönü belirsiz bir likidite özelliği göstermektedir. Bunun böyle olması, tek başına toplumsal bir değer anlayışına yol açma konusunda yeterli olurken, yitirilmiş bir değer fantazyasını da parlatarak öne çıkarmaktadır. Baudrillard'ın ifadesi ile bu eşi benzeri görülmedik bir değer terörüdür. Bu bağlamda üniversite, insanları anlamını yitirmiş değerler konusunda umarsızca eğitmeye çalışan bir yer olmayı sürdürmektedir. Böylelikle bir düşünsel kültür, maddi ve manevi anlamda kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu açıdan öğrencisi ve öğretim elemanı ile bir bütün olarak akademinin, el birliği ile yitirilmiş değerler üzerinden sarmallaşan cesedi makyajlamak sureti ile yeniden kullanıma sokma kandırmacasına vurgu yapan Baudrillard (2014:199), akademik belagatin, düzenin sürdürülebilir olması gerekliliği ve dayatılan ne o modernite kalıpları gibi nedenlerle bir iktidar oyununun sürdürülmesine hizmet ettiğini dile getirmektedir. Bu anlamda bütün bir anlam dünyasındaki buharlaşmadan kaynaklanan bir ontolojik çöküşün yol açtığı yıkımdan uzaklaşabilmek ve böylesi bir yıkımın yaratacağı travmatik etkilerden kurtulabilmek için, akademinin yeniden bir entelektüelite ve bilim otoritesi haline dönüşmesini sağlamak gerekmektedir. Aksi halde bu denge politikasını sürdürecektir irade zayıflayacaktır.

Baudrillard'ın (2013:136) belirttiği üzere, Bourdieu'nun çözümlemesini yaptığı ideolojik süreç, herhangi bir değişikliğe uğramamıştır. Eş deyişle, ideoloji her zaman sisteme ait bir durum olarak anında ideolojik bir değere sahip olmaktadır.

Bourdieu'nun örneğini verdiği eğitim sistemi, bütün bürokratik nitelikteki alanlarda görüldüğü üzere, ideolojik bir alan olma işlevini üstlenebilmektedir. Eğitimin bu ideolojik alana hapsolması, kendi benliğimizin gerçeklikten koparak duyarsızlaşmasına vesile olmaktadır. Artık, anlama dayalı bir ayrıştırma ve derinleştirme toplum nezdinde birer ateşli silah çağrışımı yapmaktadır.

Baudrillard (2012:35) öne sürdüğü üzere, karnından konuşan kötülük hakkında neler söylenebilir? Eskiden radikal düşünceler konusunda neler söyleniyorsa onlar söylenebilir; diğer bir ifade ile radikal düşünce buharlaşıp gittiğinde, insan kendi kendisiyle barıştığında ve sayısal teknoloji sayesinde tek tip bir görünüme büründüğünde, her türlü eleştirel düşünce ortadan kaybolduğunda bu kez de nesnelere radikalleştirilmektedir. Karnından konuşan kötülük teknolojinin kendisine dönüşmüş olabilir. Tek tip görünüme bürünmüş istendik yönde egemenlik altına alınmış bir

bakıma normalleştirilmiş topluluğun medyada ki şiddet sunumunu etki ve etkilenimleri etrafında sürdürdükleri eleştirel diyalog tek başına şiddeti olgusal olarak radikalleştirebilmektedir.

Medyadaki şiddet sunumunun, sonuçlarıyla tartışıldığı bir ortamda birçok düalist sapmanın ve değişkenin ister eleştirel⁹ ister liberal çoğulcu¹⁰ açılardan bertaraf edilerek irdelenmesi sözde gerçekliğin arayışı esnasında amaca yönelik olarak yeni bir gerçeklik üretimini domino etmektedir. Böylesi bir durum hiçbir zaman olmadığı kadar bu politikanın etki ve etkilenimlerini güçlendirmektedir. Dolayısıyla TV'deki şiddet sunumunu eleştirel gözle izleyen biri, sunumun içerisindeki şiddete dair bulguların etki ve etkilenim düzeylerini değil, yaşanan dünyanın içinde bulunduğu kriz ve kaotik durumuna ilişkin doneler bulur.¹¹ Bu noktada getirilen eleştiriler içeriye dönük değil, kuramsal şiddet kavramsallaştırması ile söylenecek olunursa, hipergerçeklik sürecinin nesneyi manasından yoksun kılarak nesnesizleştirdiği nötr özneler üzerinden ve nötr bir platformda gerçekleştirilecektir.

Baudrillard'da (2004:155), şu oldukça açıktır, içerik çoğu zaman aracın gerçek işlevini bizden saklar. İçerik kendisini ileti olarak sunar, oysa gerçek ileti ki ona bağlı olarak görünür söylem yalnızca bir yan anlam olabilir. İnsan ilişkileri üzerinde derinlemesine gerçekleştirilen hiyerarşi modern üzerindeki yapısal değişimdir. Ana çizgileriyle demir yolunun iletisi taşıdığı kömür ya da yolcular değil yeni bir dünya görüşü, yerleşim alanlarının yeni statüsüdür. TV'nin iletisi aktardığı imgeler değil, dayattığı yeni ilişki ve algılama türleri, ailenin ve topluluğun geleneksel yapılarının değişimidir. Biraz daha ileriye gidilecek olursa, TV ve diğer modern iletişim araçlarından özümlenen veya tüketilen şu ya da bu gösteriden daha çok tüm gösterilerin potansiyelidir. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının hakikati şudur: Kitle iletişim araçlarının işlevi, dünyanın yaşanan benzersiz ve fenomenolojik karakterini yerine aldıkları halleriyle birbirine türdeş, birbirlerini anlamlandırılan ve birbirlerine gönderme yapan araçlar evrenini geçirmek için nötr hale getirmektedir. Aslında, iletişim araçları karşılıklı olarak birbirlerinin içeriği haline gelir ve işte bu, tüketim toplumunun otoriter bir iletisidir.

5-Sonuç

Jean Baudrillard'a göre şiddetin belirlenimi, bolluk ekonomisinin tüketim toplumunda gerçek bir sorun olarak kendisini göstermesidir. Öte taraftan güvenlik

⁹Eleştirel yaklaşım, Frankfurt Okulu eleştirel kuramlarını, yapısalci medya çalışmalarını, klasik Marksizm'in ekonomi politik yaklaşımını ve eleştirel kültürel çalışmaları içeren geniş bir araştırma alanını kapsar. Ç Dursun (2001).Tv haberlerinde ideoloji. İstanbul: İmge kitabevi, s.19'dan aktaran Ş.Tekinalp; R.Uzun (2004).İletişim araştırmaları ve kuramları.İstanbul:Derin Yayınları, s.36.Genel olarak bu çalışmalar iktidarın devamlılığı için kullanılan araç ve yöntemler ile ideolojinin oluşumu ve baskısını konu ettikleri için ideoloji ve medya ilişkisine odaklanmışlardır. Eleştirel iletişim ve kültür kuramındaki gelişmeler, eleştirel yaklaşımı ideoloji, bilinç ve hegemonya kavramlarını kapsayacak bir konuma getirmiştir(Fiske,1996'dan aktaran Tekinalp;Uzun, 2004:36)

¹⁰ Kitle iletişim araştırmalarının başlangıç konularını medya etkisi oluşturmuştur. İlk çalışmalar liberal çoğulcu eksende olup; medyanın bireyler üzerindeki etkisini sergilemeye dönük ampirik çalışmalardır. Bu çalışmalar, genellikle anadamar (mainstream) çalışmalar olarak adlandırılır. Liberal-çoğulcu kuramda, toplum birbiriyle yarışan gruplar ve çıkarlar birleşimidir. Anadamar araştırmalar, medyayı temelde böyle bağımsız bir kurum olarak görür. Kitle iletişim araştırmalarında 1930'lu yıllarda hakim olan liberal-çoğulcu paradigma, medyanın fikirleri biçimlendirme, davranışları yönlendirme ve siyasal sistemleri kabul ettirme gücünün olduğunu düşünüyordu. Bu çerçevede medyanın çocuklar ve oy verme davranışı üzerine etkisi ile ilgili sayısız araştırma yapılmıştır (Dağtaş,2012:9).

¹¹Bkz bu konuda George Gerbner'in Yetiştirme kuramı.

zafiyetine vurgu yapılması şiddetin medya kanalları aracılığıyla sunulması ve palazlanmasıyla gerçekleşmektedir. Medyadaki şiddet aktarımının zararlı etkilerinin sürekli olarak tartışılması, bu hususa yönelik olarak yayın politikalarının düzenlenmesine vesile olamayacağı gibi, hukuki anlamda kamusal özgürlüklerin kullanımının engellenmesinin de önünü açabilecek bir güvenlik paranoyası yaratabilecektir.

Baudrillard (2004:225-226), tüketim toplumunun barışçıl toplum fantazyasının devamlı suretle toplumsal düzlemde şiddetin gündelik pratiği ile beslendiğini söylemektedir. Bu anlamda haber bültenlerinde, cinayetler, devrimler, çevresel tehlikeler gibi şiddet içeren aksiyonların sıkça yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitle iletişim tarafından aktarılan şiddetin, güvenlik ve huzur saplantısıyla olan bağının tesadüfi olmadığını söylemek gerekmektedir. Bu noktada güvenlik ve huzur kavramları göstergelerle beslenen soyut ifadelerdir ve barışçıl toplum fantazyası da “*gösterisel şiddet*” ile benzerdir. Barışçıl yaşam fantazyasının kırılma noktasının yaratacağı travmadan çıkabilmek amacıyla da gündelik şiddetin gündelik yaşama küçük dozlar halinde aşılandığı söylenebilir. Çünkü Baudrillard’a göre, artık bolluk toplumunun yakasını bırakmayan kıtlık korkusu değil, kırılma korkusudur. Öte taraftan, bireysel ve kolektif sistemlerin dengesine ilişkin olduğundan dolayı, çok daha tehlikeli olabilecek bu kâbusu ne pahasına olursa olsun ortadan kaldırmak gerekir. Buda bir tüketim nesnesi olarak, türdeşleştirilmiş şiddet dolayısıyla yapılır. Böylesi bir şiddet tipi tehlikeli değildir. Örneğin, manşetten verilen kan ve cinsellik toplumsal ahlaki düzenin taşlarını yerinden oynatmaz(bu hususta hem kendilerini hem de bizleri ikna etmeye çalışan sansürcülere rağmen). Kan, gözyaşı, şiddet ve seks yalnızca bu düzenin çelişkilerine ve geçiciliğine işaret eder.

Baudrillard’ın (2004:226-227) da vurguladığı üzere, şiddete ilişkin gerçek bir sorun başka bir alanda kendini gösterir. Bolluğun ve güvenliğin doğurduğu gerçeklik kontrol edilemez bir şiddet sorunudur. Bu artık başka şeylerle bütünleştirilerek tüketilen şiddet değil, büyümenin ve refahın doğurduğu denetlenemez şiddettir. Bu şiddet amaçsız ve nesnesiz bir yapıdadır. Dünya üzerinde vuku bulan şiddet olayları, (Örneğin, Stockholm deki gençlik çeteleri, Montreal da ki huzursuzluklar, Los Angeles’ da ki cinayetler, vb)şiddete ilişkin olarak, toplumsal ilerleme ve bollukla çelişkiliymiş gibi bir izlenim yaratmaktadır. Zira toplum, refah pratiğini rasyonel bir etkinlik olduğu fikriyle yaşamının merkezine koymaktadır. Dolayısıyla böylesine tanımlanmış bir şiddet, nedensel olarak açıklanmaya çalışıldığında kulağa anlamsız gelecektir. Çünkü her şeyin bilinçli bir amaca yönelik olduğu ve yapılan bireysel ve kolektif seçimlerin de son kertede rasyonel aklın rehberliğinde gerçekleştiği doğrultusunda bir ahlaki yanılma yaşanmaktadır. Tüm değerler sistemi bu yanılma içindedir. Tüketicide de doğası gereği onu yeğlediği bu amaçlara yönelten mutlak bir içgüdü vardır. Güzel ve İyiyi irdeleyen idealist söylemin yerini, tamamıyla tüketimin ahlaki söylemi devralmıştır. Fakat bu şiddet belki de sadece toplumu kendi gözünde aklayan ve ya da daha ziyade bu toplumu bilinçli rasyonellik normlarına yeniden kaydeden bilinçli tatmin ve refah amaçlarını fazlasıyla aşan bir şeyi dile getirmek istiyor. Bu anlamda, bu açıklanması güç şiddet tarifi, bizleri bolluk rejimi üzerine düşüncelerimizi revize etmeye sevk etmelidir. Bolluk ve şiddet birbirlerini var ederler ve her ikisi de birlikte ele alınmalıdır.

Ekonomik, yapısal sorunlarla boğuşan toplum üzerinden medyadaki şiddet söyleminin şiddet pratiğini doğurması ve toplumun etkilenme sürecinin sonucunda özneler arası bir şekilde mobilize olması anlaşılabilir bir durumdur. Medya, şiddet kavramıyla iktisadi pazardaki değeri ölçüsünde ilgilenmektedir. Pazarın hipergerçekliği dünyasında, sembolik seçkinler diye tanımlanan toplumun ileri gelenleri ve kanaat önderlerinin, teori ve praksis dolayımında bir üst aklın değil, yeknesaklığın timsali olarak şiddetin simgesel bakımdan yeniden üretiminin birer paydaşı oldukları söylenebilir. Bu noktada kültürel seçkinlerin toplumun geniş kesimleriyle aynı *kolektif pragmatizmi* taşıdığı ifade edilebilir. Yıllardır çözüm diye kanaat önderlerince servis edilen manifestoların olsa olsa belirti değil bir neden olabilirliğine işaret etmek gerekir. Toplumsal seferberliği harekete geçirecek toplumcu gerçekliğin zaman ve mekân sıkışmasına uğramasının gerçeküstücülüğüdür beliren durum. Uygarlığın uzun dönemlerden beridir ayrışma ve kopuş üzerinde kolektif olarak uğraş verdiğini söylemekte mümkündür. Teknolojik, iktisadi ve buna bağlı toplumsal dönüşümler yaşanan bu değişimlerin kırılma noktalarını oluşturmuşlardır.

Kaynakça

Açikel, F. (1996). *Kutsal Mazlumluğun Psikopatolojisi*. Toplum ve Bilim, (76). <http://www.academiya.edu.tr/> (Erişim tarihi:06.11.2015).

Arda, E. Bakan, İ. Bakan, S. Kemer, B. Kılıçgedik, N. (2003). *Sosyal Bilimler El Sözlüğü* (Ed: E.Arda). İstanbul: Alfa Yayınevi, ss.562.

Baudrillard, J.(2001). *Baştan Çıkarma Üzerine* (Çev: A. Sönmezay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Baudrillard, J.(2002). *Simgesel Değiş-Tokuş ve Ölüm* (Çev: O.Adanır). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayın Evi.

Baudrillard, J.(2004). *Tüketim Toplumu* (Çev: H.Deliçaylı ve F.Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Baudrillard, J. (2005). *Anahtar Sözcükler* (Çev: O.Adanır ve L.Yıldırım). Ankara: Paragraf Yayınevi.

Baudrillard, J. (2005). *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği* (Çev: O.Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Baudrillard, J.(2009). *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri* (Çev: O.Adanır ve A.Bilgin). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J.(2010). *Nesneler Sistemi* (Çev: O.Adanır ve A.Karamullaoğlu). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J.(2012). *Neden Her Şey Yok Olup Gitmedi* (Çev: O.Adanır) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J.(2013). *Üretimin Aynası veya Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması* (Çev: O.Adanır). İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J.(2013). *Foucault u Unutmak* (Çev: O.Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları

Baudrillard, J.(2014). *Simülakrlar ve Simülasyon* (9.Baskı). (Çev: O.Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Benjamin, W.(2005). *Şiddetin Eleştirisi* (Çev: E.Çakmak). İstanbul:Say Yayınları.

Dağtaş, B. (2012). *Reklamı Okumak* (2.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Gökalp, E. (2012). *Kültür ve Toplum. Sosyolojiye giriş* (Ed: N.Suğur). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.112.

Halloran, D.J.(1983). *Kitle İletişimi Şiddetin Belirtisi mi Yoksa Nedeni mi* (Çev: R.Keleş). Ankara:1983

Harvey, D. (2012). *Postmodernliğin Durumu: Kültürel Değişimin Kökenleri* (Çev: S.Savran) İstanbul: Metis Yayınları.

Özer, M ve Özer, Ö.(2010). *Pazarda Satışın Öyküsü: Medyada Sunulan Şiddet Ekonomisi. Medyada şiddet kültürü* (Ed: Ö.Özer). Konya: Literatürk Yayınevi, ss.49.

Özer, Ö. (2004). *Yetiştirme Kuramı: Televizyonun Kültürel İşlevlerinin İncelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sennett, R. (2011). *Otorite* (Çev: K.Durand). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tekinalp, Ş;Uzun, R.(2004).*İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. İstanbul: Derin Yayınları.

Türkiye Bilimler Akademisi (2011) *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü: Sosyal Bilimler*. Ankara: Yeni Reform Matbaacılık Tic.Ltd.Şti

Trend, D. (2008). *Medyada Şiddet Efsanesi* (Çev: G.Bostancı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Zizek, S.(2013). *Dünyadaki İsyenların Anlamı* (Çev: O.Akınhay).İstanbul: Agora Kitaplığı.

İnternet Kaynakları

Sancar, M.(2006). *Modernlikteki Barbarlık-Uygarlıktaki Şiddet*. Birikim Dergisi Güncel Yazılar,<http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/97/modernlikteki-barbarlik-uygarliktaki-siddet#.WfFP-1OLSU/> (Erişim tarihi:10.12.2016).

[http://www.felsefe.gen.tr/felsefe/sozlugu\(olumsuzlamaninolumsuzlamasi-nedir-ne-demektir.asp](http://www.felsefe.gen.tr/felsefe/sozlugu(olumsuzlamaninolumsuzlamasi-nedir-ne-demektir.asp) (Erişim tarihi: 25.02.2016).